

İSLAM TARİHİ II

DR. HALİDE ASLAN

Konular

*Abbasiler

*Abbasiler Dönemi İdari, Mali, Sosyal ve Kültürel Durum.

Abbasiler-Sona Doğru

Kaynaklar:

- *Hakkı Dursun Yıldız, Şerare Yetkin, "Abbasiler", **DİA**, I, 1-56.
- * Philip H. Hitti, (çev. Salih Tuğ), **Siyasi ve Kültürel İslâm Tarihi (IV Cilt)**, İstanbul, 1968.
- * Bahriye Üçok, **İslâm Tarihi Emeviler-Abbasiler**, Devlet Kitapları, Ankara, 1979.
- *Cem Zorlu, **Din ve Siyasal Söylem/ Abbasi Devleti'nin Meşruiyet Kavgası**, İstanbul, 2006.
- *Cem Zorlu, **Kavgası**, İstanbul, 2006.

Abbasiler Dönemi İdari, Mali, Sosyal ve Kültürel Durum

Hilafet

- *Hilafet artık seçimle olmuyordu.
- *Abbasiler kendilerini Müslümanların sadece hükümdar olarak değil de dini emirleri şeklinde görmesini ve devletlerini de dini bir hükümet olarak tanımasını istemekte idirler.
- *Harun Reşid'e kadar otoriter ve sert bir futur sergilemiştir.
- *Halifeliği Abbasiler ailesine hasretmişlerdir. Bunu korumak için halkın huzurlarına serbestçe girmesini yasakladılar. Vezirler ve silahlı muhafızlar edindiler.

Abbasiler Dönemi İdari, Mali, Sosyal ve Kültürel Durum

*Halife artık Halifetü Rasulillah yerine, Halifetullah ve Zillullahi fil-arz unvanlarını taşımaya başladı.

Vezirlik

*Abbasilerde vezirlik ihdas edildi. Vezir, halifenin vekili ve idari teşkilatın başında idi. Geniş yetkisi vardı.

*İki çeşit vezirlik vardı: Vezaret-i tefviz ve Vezaret-i tenfiz. Tefviz tüm ve sınırsız yetkiye sahipti.

Halifenin naibi ve mührünü taşıdı. (Barmekiler gibi)

Tenfiz: Sadece yürütme. (icra) ile ilgili yetkilere sahip olup halifenin verdiği emirleri yerine getirmekle yükümlüydü. Yetkileri sınırlıydı. Mahir, katipler, basiretli ve parlak zekalı kişilerden seçilirlerdi.

Abbasiler Dönemi İdari, Mali, Sosyal ve Kültürel Durum

Divanlar

*Merkezi idare, vezirlerin başkanlığında birçok divan yani vezirliklerden meydana geliyordu.

-Divanü'l-harac: devletin mali işlerine bakar.

-Divanü Beytü'l-mal: devlet hazinesi

-Divanü dari'd-darb: para basma işlerini götürür.

-Divanü'l-ceyş/cundi: askeri işlere bakar.

-Divanül-hatem

-Divanül-rasul

resmi yazışmaları yaparlar

-Divanü't-tekvi

-Divanü'l-berid: posta, istihbarat işlerini yürütür.

-Divanu'l-mezalim: idari haksızlıkların ve adli lotalar görüşülür

Abbasiler Dönemi İdari, Mali, Sosyal ve Kültürel Durum

- *Baş şehir ve diğer büyük şehirlerde asayiş şurta teşkilatıyla sağlanırdı. Basında Sahibu's-şurta görevlidir.
- *Merkez teşkilatındaki bir diğer memuriyet haciplik'tir. Halifeyi suikastlara karşı korumak ve halkın, önemli işlerle uğraşan halifeyi meşgul etmelerini önlemek için vardı.
- *Halife Razi tarafından kurulan (936) Emirü'l-Ümeralık, halifelerin siyasi otoritelerinin zayıflaması üzerine, devlet erkani arasında ortaya çıkan iktidar mücadelesine son vermek için kuruldu. Geniş yetkilere sahipti, adı hutbe ve sikkelerde halifeden sonra gelirdi.
- *İdare merkezi karakterdeydi. Eyaletler vali ve emir tarafından idare edilirdi.
- *Mali işlerden sorumlu Sahibü'l-harac ve amiller de yönetimde yardımcı olurlardı.

Abbasiler Dönemi İdari, Mali, Sosyal ve Kültürel Durum

Valilerin görevleri:

- *orduları hazırlamak
- *stratejik yerlerde iskan edip her türlü ihtiyaçlarını sağlamak ve savaşa hazır bulundurmak
- *hukuki meselelerle
- *zekat ve vergi toplanmasıyla
- *cihad ve ganimetlerin taksimiyle ilgilenmek
- *Bid'at ve hurafelerle mücadele etmek
- *Cezaların infazını sağlamak
- *Cuma namazlarında imamlik yapmak
- *Hac işlerini düzenlemek
- *Hilafet merkezinden uzak eyaletlere hanedana mensup kişiler veya son derece güvenilir kumandanlar tayin edilmiştir.
- *Zamanla bu görevliler Bağdat veya Samerra'da oturmaya başlamışlar ve yerlerine vekil /naib göndermişlerdir.

Abbasiler Dönemi İdari, Mali, Sosyal ve Kültürel Durum

*İki çeşit valilik vardır:

- İmaret-i amme (istikfa, umumi valilik)
- İmaret-i Hassa (hususî valilik)

*Abbasilerdeki başlıca eyaletler Ifrikiyye, Mısır, Suriye ve Filistin, Hicaz ve Yemame, Basra, Sevad, (Irak), el-Cezire, Azerbaycan, Irak-ı Acem (cibal), Huzistan, Fars, Kirman, Mukran, Sicistan (Sistan), Kuhistan, Kumis, Taberistan, Curcan, Horacan, Harizm, Fergana, Şaş (Taşkent), Suğd (Buhara, Semerkant)

Abbasiler Dönemi İdari, Mali, Sosyal ve Kültürel Durum

Askeri Teşkilat

*Divanü'l-Ceyş tarafından her türlü idari, mali ve kazai işleri görülürdü ordunun

*Ordu: Murtezika (ücretli)

Mutatavvia (gönüllü)

Grup asker teşkil etmekteydi.

*Ordu: 1) başşehirde bulunup, doğrudan halifeye bağlı olarak görev yapan muhafız Birliği (hanesül-halife)

2) büyük devlet adamlarının emrinde görev yapan birlikler

3) vilayetlerde bulunan birlikler

4) avasım ve Suğur denilen sınır garnizonlarındaki birlikler

5) yardımcı kuvvetler gruplarından oluşurdu.

Abbasiler Dönemi İdari, Mali, Sosyal ve Kültürel Durum

- *Abbasi ordusundaki muharip sınıflar:
- *Müşata reccale (kılıç-kalkan ve mızrakla donatılmış piyade)
- *Fursan (miğferli, zırhlı, savaş baltaları taşıyan suvariler)
- *Rumat (okçular)
- *Neffatun (neft ateşi atmakla görevli birlikler)
- *Mühendisler (kuşatma silahlarının yapımı ve onarımıyla ilgili teknik elemanlar.)
- *İstihkam (marangoz ve duvarcı gibi çeşitli zanaat erbabından oluşan birlikler.)

Abbasiler Dönemi İdari, Mali, Sosyal ve Kültürel Durum

*Savaş sırasında beşli sistem

Kalbül cays: Merkezdeki kuvvetler

Meymene: sağ kanat

Meysere: sol kanat

Talia& Mukaddeme: zırhlı ve miğferli suvarilerden öncü birliği

Saka: artçılar

*Rütbeler Türk birliklerinin hilafet ordusunun saflarına katılmasından sonra bazı değişiklikler olmuştur. Türklerdeki 10'lu sistem kullanılmıştır.

*Kara kuvvetler olduğu gibi, deni kuvvetlerine de önem vermişlerdi.

*Donanımlı gemiler inşa ettirdiler.

*Her gemide bir subay bulunur ve askerlerin eğitimiyle yakından ilgilenirdi.

*Donanma komutanlarına emirül-ma/emirül-bahr

Abbasiler Dönemi İdari, Mali, Sosyal ve Kültürel Durum

Adli teşkilat

- *Mahkeme
- *Mezalim Mahkemeleri
- *Hisbe teşkilatından oluşurdu